

Βαρβάρα Μπουκουβάλα,

Εφέτης Δ.Δ.- Διδάκτωρ Νομικής

Η χαμένη πολιτεία της Μιτζέλας, η βυθισμένη πολιτεία τη νήσου Αγίου Νικολάου και η Αμαλιάπολη

Μιτζέλα ή Αμαλιάπολη· ένα χωριό μετακινούμενο στον χώρο και τον χρόνο, με άλκιμη αύρα, όπως και η ιστορία του. Μια χαμένη πολιτεία που ξαναγεννήθηκε με διαφορετικό όνομα, επιμένει, όμως, να την (απο)καλούνε με το παλιό.

Η σημερινή Μιτζέλα δεν ήταν χτισμένη εκεί που βρίσκεται σήμερα, στις όχθες ενός φυσικού όρμου στη δυτική πλευρά του Παγασητικού κόλπου της Μαγνησίας.

Η παλαιά Μιτζέλα είχε χτιστεί στη χερσόνησο του Πηλίου όρους ή τη «Μαγνηκή» χερσόνησο, όπως την κατονομάζουν συγγραφείς της εποχής, στη βορειοανατολική πλαγιά του βουνού, ανάμεσα στο χωριό Πουρί και Βένετο.

Το όνομά της το πήρε, κατά μία άποψη, από την τουρκικής προελεύσεως λέξη Mucella, που σημαίνει στιλπνός, γυαλισμένος. Κατ' άλλη εκδοχή, όμως, που μάλλον είναι η ορθότερη, το τοπωνύμιο αυτό είναι βλάχικης ετυμολογικής ρίζας και σημαίνει μικρό δασωμένο βουνό ή λοφοσειρά¹.

1. Για την τελευταία εκδοχή, βλ. Κ. Γκουντάρα, Η Αμαλιάπολη χθες και σήμερα, Εκδόσεις ιδιόμελον, 2023, σ.18-19.

Ο μύθος λέει ότι η παλιά ονομασία του χωριού ήταν «Ιπνοί» και εκεί, στις πιο άβατες και απόκρημνες ακτές, μέσα σε μια θαλάσσια σπηλιά, από τις πολλές που φωλιάζουν στην εγγύς θαλάσσια περιοχή, τελέστηκε ο γάμος του Πηλέα με τη Θέτιδα².

Το χωριό είναι χτισμένο στην κορυφογραμμή του βουνού του Πηλίου· ενός βουνού που περικυκλώνεται από τη θάλασσα και οι πρόποδες του σχεδόν την αγγίζουν, σχηματίζοντας από το σμίξιμό τους αλίμενες, απρόσιτες ακτές, ντυμένες με υφάλους. Το χωριό δεν έχει πεδιάδες, καλύπτεται από πυκνά δασωμένα βράχια και φαράγγια και είναι πνιγμένο στη βλάστηση. Τμήμα του κατά Όμηρον εϊνοσίφυλλου όρους, στα εδάφη του ευδοκιμούν οξιές, έλατα, καστανές, ελιές και κυπαρίσσια.

Η παλαιά Μιτζέλα είχε δύο μεγάλους μαχαλάδες που χώριζαν στα δύο το χωριό. Στο ύψος και στη θέση που ήταν χτισμένη δεν έβλεπε λιμάνι³. Δύο όρμοι τής εξασφάλιζαν την πρόσβαση στη θάλασσα. Ένας μικρός όρμος, σε απόσταση ένα τέταρτο από το χωριό, που ονομάζεται «Κολοκυθάκι» ή σκάλα της Μιτζέλας, και ο όρμος Λιμνιώνας. Σε αυτούς άραζαν τα καΐκια τους οι ψαράδες του χωριού.

Οι κάτοικοι της Μιτζέλας, παρά το απρόσιτο της γεωγραφικής της θέσης, ασχολήθηκαν με τη θάλασσα, μάζεψαν χρήματα και ναυπήγησαν καράβια⁴. Έτσι αναπτύσσεται η ναυτιλία και οι κάτοικοι μετέχουν ενεργά στην επανάσταση. Οι υπόλοιποι ασχολούνται με την κοπή ξύλων, είναι υλοτόμοι ή ζουν από τους καρπούς των δένδρων που ευδοκιμούν στην περιοχή⁵. Το γεωγραφικό ανάγλυφο του Πηλίου δεν επιτρέπει την ανάπτυξη φυτικών γεωργικών καλλιεργειών, αλλά μόνον τις δενδροκαλλιέργειες.

2. Για την ιστορική προσέγγιση του μύθου, βλ. Σ. Γαλούκα, Το σπήλαιο του Κένταυρου Χείρωνα Μύθος ή πραγματικότητα; σε Αρχαιολογικό έργο Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας 3 2009, Τόμος I Θεσσαλία, 2012, σ.331-339.

3. Κ. Σπανός, 4 αγωνιστές του 1821 από τη Μητζέλα της Μαγνησίας, Ανάτυπο από τον 13^ο τόμο του περ. «ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ», Έκδοση της Κοινότητας Αμαλιαπόλεως, Λάρισα 1988, σ.65 σε Ψηφιακό Αποθετήριο Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Λάρισας; 4 Αγωνιστές του 1821 από τη Μητζέλα της Μαγνησίας

4. Θ. Σπεράντσας, Τα περισωθέντα έργα του Αργ.Φιλιππίδη. Μερική Γεωγραφία-Βιβλίον Ηθικόν, Αθήναι 1978, σ. 195-196.

5. Θ. Σπεράντσας, ό.π.

Ο πληθυσμός της Μιτζέλας εκτιμάται ότι ανέρχεται σε 150 κατοίκους κατά το έτος 1815⁶ και 300 κατοίκους το έτος 1828⁷. Ο πληθυσμός είναι αμιγώς ελληνορθόδοξος, σε αντίθεση με άλλα μέρη της Μαγνησίας, όπου το ελληνικό στοιχείο συγχωνεύεται με το τουρκικό. Για αυτόν τον λόγο τα πληθιορείτικα τοπωνύμια δεν προέρχονται ετυμολογικά από την τουρκική γλώσσα⁸.

Το χωριό φαίνεται να ακμάζει, κατά το μέτρο του δυνατού, οικονομικά και πληθυσμιακά, κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας, σε σχέση με την υπόλοιπη περιφέρεια της Μαγνησίας. Μάρτυρας για αυτό είναι οι 19 εκκλησίες του χωριού⁹, αριθμός που δεν συνάδει με τον πληθυσμό της περιοχής.

Οι κάτοικοι της Μιτζέλας συμμετείχαν ενεργά στην Επανάσταση του 1821, με πρωτοπαλίκαρα τον Δημήτριο Καλαμιδά και τον Γεώργιο Γριζάνο, οι οποίοι μύηθηκαν από τον αρχιμανδρίτη των Μηλεών Άνθιμο Γαζή στη Φιλική Εταιρεία¹⁰. Το χωριό με τις 19 εκκλησίες και τα τοξωτά γεφύρια πυρπολήθηκε το 1821 λόγω της επαναστατικής δράσης των κατοίκων του από τα στρατεύματα του Δράμαλη¹¹ και εν συνεχεία κατακάηκε ολοσχερώς από τους Τουρκαλβανούς μάλλον τον Ιούνη του 1828¹²¹³. Μετά την ολοσχερή καταστροφή του χωριού οι κάτοικοί του έπρεπε να μετοι-

6. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

7. Δ. Δημητρόπουλος, Το Πήλιο και τα χωριά του (18^{ος} – αρχές 19^{ου} αι.) σε Ο ναός της Αγίας Μαρίνας Κισσού (επ. Α. Φ. Λαγόπουλος), Δήμος Μουρεσίου, Βόλος 2009, σ.17.

8. M. Sivignon, Θεσσαλία: Γεωγραφική ανάλυση μιας ελληνικής περιφέρειας, (μετ. Γιούλη Αναστασοπούλου), Μορφωτικό Ινστιτούτο Αγροτικής Τράπεζας, Αθήνα 1992, σ.122, 124.

9. Βλ. όμως, Σ. Τάτσιο, Η παιδεία στην περιοχή της Μητρόπολης Δημητριάδος κατά τους χρόνους 1800-1881 και η συμβολή της τοπικής εκκλησίας, Διδακτορική Διατριβή, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Τομέας Ανθρωπιστικών Σπουδών, ΕΚΠΑ, Αθήνα 2011, σ.387, σύμφωνα με τον οποίο δεν διασώζονται στοιχεία για τις εκκλησίες της Μιτζέλας.

10. Γ. Τσολάκης, Οι Καλαμιδαίοι της Μιτζέλας, Φιλάρχαιος Εταιρεία Αλμυρού «Όθρυς» 2012, σ.26.

11. Γ. Τσολάκης, Οι Καλαμιδαίοι της Μιτζέλας, ό.π., σ.26, 35.

12. Γ. Τσολάκης, Οι Καλαμιδαίοι της Μιτζέλας, ό.π., σ.25.

13. Γ. Κορδάτος, Ιστορία της επαρχίας Βόλου και Αγιάς από τα αρχαία χρόνια έως σήμερα, εκδ.20^{ου} αιώνας, Αθήνα 1960, σ.811.

κήσουν¹⁴.

Όπως θυλείται, οι γυναίκες του χωριού, προκειμένου να μην καταλήξουν στα χέρια των Τούρκων πολιορκητών και σκλαβωθούν, έπεσαν από τους απόκρημνους βράχους του, έχοντας στην αγκαλιά τους τα παιδιά τους, υπό τους ήχους ενός αργόσυρτου μιτζελιώτικου χορού¹⁵. Στο ίδιο πλαίσιο, ιστορείται και η Χαραμαϊδόνενα, αρχόντισσα του χωριού που την άρπαξαν οι Τούρκοι και τη μετέφεραν στην Κωνσταντινούπολη. Η έξυπνη Μιτζελιώτισσα είχε ράψει στον ποδόγυρο του φουστανιού της χρυσές λίνες και εξαγόρασε τους Τούρκους, χρησιμοποιώντας τη γνωστή πρακτική τους, το μπαξίσι. Έτσι, κατάφερε να διαφύγει από την Τουρκία και να επιστρέψει στο χωριό της, το οποίο, όμως, βρήκε έρημο και πυρπολημένο¹⁶.

Οι κάτοικοι της παλαιάς Μιτζέλας, μετά τον αφανισμό του χωριού τους, βρήκαν πρώτα λιμάνι για να αγκυροβολήσουν στη Σκόπελο. Εκεί φαίνεται ότι δεν τους καλοδέχθηκαν οι Σκοπελίτες ή δεν τους έδιναν δική τους γη για να στεριώσουν¹⁷.

Στη συνέχεια, με πρωτοστάτη το μέλος της Δ' και Ε' Εθνοσυνέλευσης Γεώργιο Γριζάνο, που αλληλογραφεί συχνά με τον ιεροδιάκονο Γρηγόριο Κωνσταντά¹⁸, αναζητείται τόπος μετεγκατάστασης των προσφύγων Μιτζελιωτών. Συστήνεται για τον λόγο αυτό η «προσωρινή επί του συνοικισμού των Θετταλομαγνητών επιτροπή» με σκοπό τη μετεγκατάσταση των Μιτζελιωτών από τη Σκόπελο σε άλλο μέρος¹⁹.

14. Βλ. όμως και αναφορές στα γραπτά του νομικού και Ζαγοριανού Ρήγα Πάντου, ο οποίος έγραψε ότι η Μιτζέλα καταστράφηκε από τους Τούρκους το έτος 1819 σε Γ. Τσολάκης, *Οι Καλαμιδαίοι της Μιτζέλας*, ό.π., σ. 36-37.

15. Γ. Τσολάκης, *Οι Καλαμιδαίοι της Μιτζέλας*, ό.π., σ. 25, Κ. Γκουντάρα, *Η Αμαλιάπολη χθες και σήμερα*, ό.π., σ.22.

16. Γιώργος Θωμάς - *Η Χαραμαϊδόνενα της Παλιάς Μιτζέλας*

17. Με αυτή την έννοια, βλ. Σ. Τσολάκης, *Ιστορικά της παλαιάς και νέας Μιτζέλας*, Βόλος 1999, σ. 3.

18. Ο Γρηγόριος Κωνσταντάς γεννήθηκε στις Μηλιές Πηλίου, ήταν λόγιος, δάσκαλος και ιεροδιάκονος και συμμετείχε ενεργά στην επανάσταση του 1821. Για τον βίο και το έργο του, βλ. Θ. Μουρτζάνο, *Γρηγόριος Κωνσταντάς, Βίος έργο, Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας, Θεολογική Σχολή Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη 2009*.

19. Γ. Τσολάκης, *Οι Καλαμιδαίοι της Μιτζέλας*, ό.π., σ. 153.

Το ελληνικό κράτος παραχωρεί στους Μιτζελιώτες²⁰, στη δυτική ακτή του Παγασητικού κόλπου, μια έκταση στη θέση «Μονολιά» ή «Σταυρό», ευρισκόμενη στο βάθος ενός όρμου που εκβάλλει νότια της χερσονήσου Κορακονήσι²¹, μαζί με το νησάκι της, τον «Άγιο Νικόλαο». Μάλιστα, με τις με αριθμό 365 της 16^{ης} Ιουλίου 1834, 445-562 της 7^{ης} Σεπτεμβρίου 1834 και 1394 της 29^{ης} Οκτωβρίου 1834 διαταγές της επί των εσωτερικών Γραμματείας της Επικράτειας, δηλαδή το σημερινό Υπουργείο Εσωτερικών, παραχωρήθηκε το νησάκι αυτό στους Μιτζελιώτες²².

Με το βασιλικό διάταγμα της 20^{ης}- 10-1834 «περί εποικισμού των Μακεδόνων και Προσφύγων εκ Παλαιάς Μιτζέλης» εκκινεί η επίσημη μετεγκατάσταση των Μιτζελιωτών στη νέα τους πατρίδα²³.

Εκεί, το 1834 αρχίζουν να χτίζουν τον νέο τους οικισμό. Το νέο χωριό, στα ανατολικά σύνορα του πρώτου ελληνικού κράτους, ιδρύθηκε το 1835 και παίρνει το παλιό όνομά του²⁴, Νέα Μιτζέλα.

Η παλαιά Μιτζέλα παύει να εμφανίζεται στους οικισμούς του νέου ελληνικού κράτους, καθώς προσαρτάται στην Κοινότητα Πουρίου το έτος 1912, και στις 16-10-1940 καταργείται ο οικισμός²⁵.

Το ρυμοτομικό σχέδιο του νέου χωριού φέρεται να συνέταξαν αρμόδιοι υπάλληλοι της Νομαρχίας Φθιώτιδας κατά την εποχή της αντιβασιλείας του Όθωνα. Ειδικότερα, το ρυμοτομικό σχέδιο του χωριού συντάσσει ο Βαυαρός αρχιτέκτονας Όττο φον Μίρμπαχ το έτος 1834²⁶.

Οι αυτόχθονες κάτοικοι του χωριού αρχίζουν να φιλονικούν με τους εποίκους για το όνομα του νεότευκτου οικισμού. Οι γηγενείς θέλουν να λέγεται Ελίτσα ή Μονολιά, όπως παλιά.

Το 1836 επισκέπτεται το χωριό η βασίλισσα Αμαλία²⁷. Μάλιστα, για να

20. Κατά άλλη εκδοχή, η έκταση αυτή αγοράζεται από τους Μιτζελιώτες.

21. Κ. Γκουντάρα, Η Αμαλιάπολη χθες και σήμερα, ό.π., σ.19.

22. Σ. Τσολάκης, Ιστορικά της παλαιάς και νέας Μιτζέλας, ό.π., σ. 42.

23. Σ. Τσολάκης, Ιστορικά της παλαιάς και νέας Μιτζέλας, ό.π., σ. 6.

24. Το παραθαλάσσιο χωριό της Μαγνησίας με το ακατοίκητο νησάκι - Magnesia News

25. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

26. Κ. Γκουντάρας, Η Αμαλιάπολη χθες και σήμερα, ό.π., σ.19.

27. Γ. Τσολάκης, Η επίσκεψη των βασιλέων Όθωνα και Αμαλίας στην Αμαλιά-

σταματήσει και η διαρκής έριδα των κατοίκων για το όνομα του χωριού, το 1839 το κοινοτικό συμβούλιο ζήτησε με αίτησή του τη μετονομασία του σε Αμαλιάπολις, προς τιμήν και της βασίλισσας²⁸.

Με το βασιλικό διάταγμα της 11(23) Ιουνίου 1839 ο νέος οικισμός μετονομάζεται σε “Αμαλιό(ου)πολις”, για να επικρατήσει αργότερα το ορθότερο “Αμαλιάπολις”. Η γεωγραφική ονομασία του χωριού δεν επιλέχθηκε τυχαία. Η εγγύς εδαφική περιοχή Αμαλιάπολης- Σούρπης όριζε τα σύνορα του ελληνικού κράτους, ενώ η θέση του χωριού είχε ιδιαίτερη στρατηγική σημασία για τον έλεγχο του Παγασητικού Κόλπου, ο οποίος είχε παραμείνει στην κυριαρχία της Οθωμανικής αυτοκρατορίας μετά τη χάραξη των πρώτων συνόρων και μέχρι το έτος 1881²⁹.

Η βασίλισσα Αμαλία διατάσσει να ανεγερθούν στον νέο οικισμό κτίσματα μεγάλης αρχιτεκτονικής αξίας, όπως το κάστρο και το σχολείο. Λάτρευε την Αμαλιάπολη και την επισκεπτόταν συχνά³⁰, φιλοξενούνταν δε στο σπίτι του Γριζάνου, το οποίο είχε ανεγερθεί στη θέση που σήμερα βρίσκεται το ξενοδοχείο «Αμαλία».

Το 1836 οι κάτοικοι χτίζουν έναν μικρό ναό, τη Μεταμόρφωση του Σωτήρος, προς τιμήν του Χριστού για τη σωτηρία τους από τους Τούρκους. Ο ναός οικοδομήθηκε πάνω σε βραχώδη περιοχή, την οποία οι κάτοικοι εκχερσώνουν. Τα εγκαίνια της εκκλησίας θα γίνουν στις 22-11-1836, χοροστατούντος του Μητροπολίτη Φθιώτιδας Αμβρόσιου, στην μητρόπολη του οποίου υπάγεται η περιοχή³¹. Στα θεμέλια αυτού του ναού το έτος 1857 θα αρχίσει να χτίζεται η σημερινή ομώνυμη εκκλησία σε σχέδιο του αρχιτέκτονα Λύσανδρου Καυτατζόγλου³². Ο ναός θα ολοκληρωθεί το έτος 1872 και στέκει ολόρθος μέχρι και σήμερα³³.

πολη και τη Σούρπη το έτος 1845, ΔΕΛΤΙΟ της Φιλαρχαίου εταιρείας Αλμυρού "ΟΘΡΥΣ", τεύχος 21 (2017).

28. Σ. Τσολάκης, *Ιστορικά της παλαιάς και νέας Μιτζέλας*, ό.π., σ. 7.

29. Κ. Γκουντάρας, *Η Αμαλιάπολη χθες και σήμερα*, ό.π., σ.28.

30. Βλ. και λογοτεχνικό βιβλίο της Κ. Μέρμηγκα, *Ο κήπος της Αμαλίας*, Εκδόσεις Πατάκη, 2023.

31. Κ. Γκουντάρας, *Η Αμαλιάπολη χθες και σήμερα*, ό.π., σ.40.

32. Κ. Γκουντάρας, *Η Αμαλιάπολη χθες και σήμερα*, ό.π., σ.22.

33. *Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος και Αλμυρού*

Το μαρμάρινο τέμπλο και ο άμβωνάς του φιλοτεχνείται από τον Τήνιο γλύπτη Γεώργιο Λυρίτη με τα καλύτερα μάρμαρα της Τήνου. Οι ναυτικοί Μιτζελιώτες μπορούσαν να μεταφέρουν με τα καράβια τους κομμάτια του μαρμάρου³⁴.

Τον ναό κοσμεί η επάργυρη εικόνα της Παναγίας της Ελεούσας, εκείνης που μεσιτεύει στον Χριστό τα αιτήματα των πιστών. Το εικόνισμα αυτό έχει τη δική του ξεχωριστή ιστορία. Η εικόνα αυτή μεταφέρθηκε από κάποιον Αίβαλιώτη από το Αίβαλί μετά την μικρασιατική καταστροφή, ο οποίος ήρθε πρόσφυγας στον Βόλο. Στη συνέχεια δωρίστηκε από τον πρόσφυγα κάτοχό της στον Μιτζελιώτη αρχιδιάκονο Σωφρόνιο Χρυσοχού, για να μεσολαβήσει στην Παναγία να βρει σπίτι και δουλειά για να ζήσουν οι πρόσφυγες. Ο αρχιδιάκονος είχε ξεχάσει να δωρίσει την εικόνα στον ιερό ναό Μεταμορφώσεως του Σωτήρος στην Αμαλιάπολη, στον οποίο ξεκίνησε να ιερουργεί. Μια γυναίκα από το Αίβαλί έβλεπε συνεχώς στον ύπνο της την Παναγία να της πέμπει να πάει στον Σωφρόνιο να του πει να μεταφέρει την εικόνα της εκεί που την έταξε. Τελικώς, η εικόνα μεταφέρθηκε με καΐκι την παραμονή των Αγίων Πάντων στην εκκλησία και έκτοτε κοσμεί τον ιερό ναό³⁵.

Στην οροφή του ναού επικρέμεται ένα ομοίωμα καραβιού από ξύλο, με χαραγμένο το όνομα της Παναγίας της Ελεούσας, αφιερωμένο στη χάρη της. Δείγμα κι αυτό της ναυτικής παράδοσης του χωριού και νησιώτικο έθιμο, καθώς ομοιώματα πλοίων μέσα στις εκκλησιές συναντούμε κατά κανόνα σε ναούς νησιών.

Το έτος 1837 το χωριό καταγράφεται στο διοικητικό σύστημα της εποχής, τιμητικά, ως Δήμος. Η περιοχή άκμαζε οικονομικά και διοικητικά. Θα ιδρυσθούν κατά το διάστημα αυτό, λιμεναρχείο, υποτελωνείο, Ειρηνοδικείο, ταχυδρομείο και υγειονομείο.

Οι κάτοικοι του χωριού από το 1834 έως το 1850 ασχολούνται με τη ναυτιλία ως πλοιοκτήτες, καπεταναίοι, ναυπηγοί, ναύτες³⁶. Καράβια φεύ-

34. Κ. Γκουντάρας, Η Αμαλιάπολη χθες και σήμερα, ό.π., σ.41.

35. Κ. Γκουντάρας, Η Αμαλιάπολη χθες και σήμερα, ό.π., σ.47-49.

36. Νο. 1778 Μια ματιά στην Μιτζέλα από τον εκλογικό κατάλογο του 1865 | Η Μαγνησία στο Πέρασμα του Χρόνου

γουν και έρχονται από το μικρό λιμανάκι της Αμαλιάπολης³⁷.

Ιδρύεται σχολείο αρρένων, ένα από τα πρώτα σχολεία του ελληνικού κράτους, ενώ το έτος 1839 συστήνεται και παρθενγωγείο³⁸.

Στη συνέχεια, μετά την εκθρόνιση του βασιλιά, για να σταματήσει κάθε σύνδεση του χωριού με την παλιά βασιλική οικογένεια, φέρεται ότι με απόφαση του κοινοτικού συμβουλίου ο οικισμός ονομάστηκε Πελασγία, με την αιτιολογία ότι πολλοί κάτοικοί του προέρχονταν από την ανατολική Θεσσαλία, η οποία στην αρχαιότητα έφερε το ομώνυμο όνομα³⁹.

Με το βασιλικό διάταγμα της 27^{ης}-5-1863 το χωριό θα μετονομασθεί σε Νέα Μιτζέλα. Εν τέλει θα λάβει πάλι το παλιό του όνομα, Αμαλιάπολη, με το βασιλικό διάταγμα της 24^{ης}-7-1899. Μάλιστα στο εν λόγω βασιλικό διάταγμα αναφέρεται ότι η σφραγίδα της πόλεως θα φέρει ως έμβλημα ένα πλοιάριο που υπονοεί την Αργώ.

Στις αρχές του 1950 με απόφαση του Κοινοτικού Συμβουλίου Αμαλιαπόλεως η παραλιακή οδός του χωριού θα ονομαστεί οδός Όθωνος.

Κατά τα τέλη του 19^{ου} αιώνα σταματά η ενασχόληση των κατοίκων με τη ναυτιλία. Μέχρι τις αρχές του 1870 οι Έλληνες κατασκευάζουν στα καρνάγια μόνοι τους τα ιστιοφόρα πλοία τους. Ωστόσο, η επικράτηση του ατμού στις θαλάσσιες μεταφορές αλλάζει τα δεδομένα. Για την αγορά νέων πλοίων που λειτουργούν με ατμό από το εξωτερικό, όπου αποκλειστικά κατασκευάζονται, απαιτούνται τεράστια επενδυτικά κεφάλαια, τα οποία δεν διαθέτουν οι παραδοσιακοί караβοκύρηδες του χωριού⁴⁰. Το λιμάνι της Αμαλιάπολης, που αντλούσε την οικονομική του δύναμη από τις ναυτιλιακές δραστηριότητες, σταδιακά παρακμάζει. Το χωριό χάνει την αίγλη του. Οι κάτοικοι αρχίζουν να ασχολούνται με τη γεωργία, την

37. Σ. Τσολάκης, Ιστορικά της παλαιάς και νέας Μιτζέλας, ό.π., σ. 10, Γ. Τσολάκης, Η ναυτική ιστορία της Παλιάς Μιτζέλας, στο συλλογικό έργο Ήρθαν τα καράβια τα ζαγοριανά, (επιμ. Αλ Καπανιάρη/Ν. Τσούκα), Μαγνήτων Κιβωτός, Βόλος 2015.

38. Δ. Κωστούλα, Συμβολή στην ιστορία της εκπαίδευσης, έγγραφα για τα δημοτικά σχολεία της Αμαλιάπολης 1842-1847, στο ΔΕΛΤΙΟ της Φιλαρχαίου Εταιρείας Αλμυρού "ΟΘΡΥΣ", τεύχος 2 (1998).

39. Σ. Τσολάκης, Ιστορικά της παλαιάς και νέας Μιτζέλας, ό.π., σ. 8.

40. Γ. Τσολάκης, Το Λοιμοκαθαρητήριο Αμαλιάπολης, στο ΔΕΛΤΙΟ της Φιλαρχαίου Εταιρείας Αλμυρού, τεύχος 13 (2009), σ.131.

κτηνοτροφία και την αλιεία. Η Αμαλιάπολη χάνει τον πρώτο αστικό χαρακτήρα της και μεταλλάσσεται σ’ ένα μικρό ψαροχώρι.

Για το τέλος, κρατάμε την πιο σημαντική μας αναφορά. Στα ανατολικά του όρμου της Αμαλιάπολης, σαν φυσικός κυματοθραύστης, βρίσκεται ένα ακατοίκητο μικρό νησάκι, μια κουκίδα στον χάρτη. Μια εκκλησία έχει χτιστεί πάνω σε αυτό, ο ναός του Αγίου Νικολάου. Φέρεται να τον έχτισαν το 1805 Τρικεριώτες, αφιέρωμα στον Αη Νικόλα, προστάτη των ναυτικών.

Το νησάκι ονομαζόταν Άγιος Νικόλαος. Σήμερα, όμως, φέρει το όνομα Κίκυνθος. Ονομάστηκε άραγε έτσι γιατί μοιάζει σαν πεπόνι αν το κοιτάξεις από ψηλά, πάνω από τον ουρανό, ή μήπως από λάθος έκλεψε το όνομα της νήσου Κικύνηθου που μάλλον αντιστοιχεί στο παλαιό Τρίκερι⁴¹; Όπως υποστηρίζεται, η επίσημη ονομασία του νησιού είναι Άγιος Νικόλαος, ενώ το όνομα Κίκυνθος προέκυψε από μια εσφαλμένη μνεία του τοπωνυμίου στον Χάρτη του Ρήγα Φεραίου του 1797⁴², λόγω προφανώς σύγχυσης του νησιού με τη νήσο Κικύνηθο ή Παλαιό Τρίκερι, σφάλμα που επαναλήφθηκε και στους χάρτες του Γαζή ετών 1805 και 1818, με συνέπεια να επαναλαμβάνεται μέχρι και σήμερα⁴³.

Κατά μία εκδοχή η αρχαία ονομασία του νησιού ή του τότε ακρωτηρίου ήταν Ζηλάσιον, όπως αναφέρεται στην ιστορία του Τίτου Λίβιου, ή ευθεία, ακριβώς λόγω της κατά μήκος ακτογραμμής του νησιού, όπως αναφέρεται στις αρχαίες πηγές του Στέφανου Βυζαντίου και του Πλίνιου⁴⁴.

Η νησίδα αυτή έχει έκταση περίπου 90 στρεμμάτων και μέγιστο υψόμετρο από την επιφάνεια της θάλασσας 17 μέτρων. Το έδαφός της είναι βραχώδες και καλύπτεται με ασβεστολιθικό πέτρωμα και κοκκινόχωμα⁴⁵.

41. Ένας παλιός αγγλικός χάρτης του έτους 1828 καταγράφει το Τρίκερι με την εναλλακτική ονομασία Κικύνηθος; Αγγλικός χάρτης του Πηλίου και του Τισσαίου όρους, του 1828 - Αρχείον Πολιτισμού

42. Βλ. τον χάρτη στη διδακτορική διατριβή της Μαρία Παζαρολή, Ρήγα Βελεστινλή Χάρτα της Ελλάδας: Μια χαρτογραφική προσέγγιση, Τμήμα Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, Πολυτεχνική Σχολή, ΑΠΘ, 2014, σ.221.

43. Γ. Τσολάκης, Η μυστηριώδης νησίδα Άγιος Νικόλαος της Αμαλιάπολης, στο ΔΕΛΤΙΟ της Φιλαρχαίου Εταιρείας Αλμυρού, τεύχος 22, (2018), σ.137.

44. Γ. Τσολάκης, Η μυστηριώδης νησίδα Άγιος Νικόλαος της Αμαλιάπολης, ό.π., σ.158-159.

45. Η. Σπονδύλης, Υποβρύχια έρευνα Ι.Ε.Ν.Α.Ε. στον Παγασητικό Κόλπο, Ερευ-

Μόνον η πλευρά του νησιού που κοιτάζει την παραλία του χωριού, μπροστά από την εκκλησία, σχηματίζει μία ακτή με μεγάλες πέτρες.

Η απόσταση της νήσου από την παραλία είναι περίπου ένα ναυτικό μίλι, ενώ ένα στενό θαλάσσιο ρεύμα διαπερνά το θαλάσσιο χώρισμα μεταξύ αυτού και του απέναντι ακρωτηρίου Σαρανταυγά.

Το νησάκι είναι πολύφυτο. Καλύπτεται από ελιές στην πλευρά που βλέπει στο χωριό, ενώ η άλλη πλευρά του από πυκνή δασική βλάστηση και, κυρίως, από κέδρους. Σε αυτή την πίσω πλευρά υπάρχουν τρεις μεγάλοι κρατήρες, των οποίων η αιτία δημιουργίας είναι παντελώς άγνωστη⁴⁶.

Το τοπωνύμιο Άγιος Νικόλαος αναφέρεται ως παράλια οικιστική θέση σε μεσαιωνικές πηγές του 14^{ου} αιώνα και σε χάρτες των Πορτολάνων ως ακρωτήρι. Το πιθανότερο είναι ότι ο Άγιος Νικόλαος δεν ήταν νησί κατά τον τότε χρόνο της χαρτογράφησης του, αλλά κομμάτι ξηράς μαζί με το αντίκρυ άκρο του, από το οποίο αποσπάσθηκε⁴⁷. Τούτο ενισχύεται από παρατηρήσεις καταδυτών, οι οποίοι εντόπισαν μία κοιλότητα σαν πηγάδι στο νοτιοανατολικό άκρο του νησιού και το απέναντι ακρωτήρι, καθώς και σωρευμένες πέτρες σε έκταση μήκους είκοσι περίπου μέτρων και πλάτους ενός μέτρου, τριγύρω της οποίας έχουν σωρευθεί κομμάτια από κεραμίδια και αγγεία, τα οποία υποδεικνύουν ότι επρόκειτο για κατασκευές πάνω στη στεριά οι οποίες ένωναν το νησί με το απέναντι θαλάσσιο άκρο⁴⁸.

Στο βυθό του νησιού υπάρχει βυθισμένος ένας βυζαντινός μόλος. Με τον πέτρινο αυτό μόλο προστατευόταν η ακτή από κύματα και ανέμους, λειτουργώντας ως κυματοθραύστης, λειτουργούσε δε ενδεχομένως και ως σταθερό σημείο πρόσδεσης των πλοίων με σκοπό τη μεταφορά πόσιμου νερού, καθώς το νησάκι δεν έχει νερό. Τούτο επιρρωνύεται από το γεγονός ότι βρέθηκαν πολλά θραύσματα πιθαριών στην περιοχή πάνω από τον

νητική περίοδος 2005, ΕΝΑΛΙΑ, Τόμος Χ/2012, σ. 32.

46. Γ. Τσολάκης, Το Λοιμοκαθαρήριο Αμαλιάπολης, ό.π., σ.123-124.

47. Γ. Τσολάκης, Η μυστηριώδης νησίδα Άγιος Νικόλαος της Αμαλιάπολης, ό.π., σ.139.

48. Γ. Τσολάκης, Η μυστηριώδης νησίδα Άγιος Νικόλαος της Αμαλιάπολης, ό.π., σ. 141-142.

μόλο⁴⁹. Μάλιστα, στο έδαφος του νησιού, πάνω ακριβώς από τον μόλο, υπάρχουν δύο κοιλώματα, σαν δεξαμενές ή μικρά πηγάδια, όπου ίσως να αποθηκεύονταν το νερό που μεταφερόταν με τα πλοία προς το νησί⁵⁰.

Στο νησί βρέθηκαν νομίσματα του 4^{ου} και 7^{ου} αιώνα μ.Χ., κι ως εκ τούτου, συνάγεται ότι υπήρχε οικονομική δραστηριότητα στην περιοχή από εκμετάλλευση πορφύρας ή την αλιεία, η οποία διατηρήθηκε τουλάχιστον έως τον 12^ο αιώνα, περίοδο που χρονολογείται το ναυάγιο που βρέθηκε στον βυθό πλησίον του Αγίου Νικολάου⁵¹. Άδηλο παραμένει εάν επρόκειτο για μόνιμο οικισμό ή για στέγαση κάποιου φυλακίου- παρατηρητηρίου, διά του οποίου ελεγχόταν η κίνηση στη θάλασσα του Παγασητικού κόλπου λόγω της αδυναμίας επιτήρησης της εισόδου των πλοίων από τη στεριά⁵².

Πάνω στο νησάκι παράπλευρα του ναού βρίσκεται ένα κτίσμα διώροφο που καλείται Πύργος. Στα νότια της εκκλησίας σώζεται και ένα κτίσμα που πρέπει να συνδέεται με τη λειτουργία του λοιμοκαθαρηρίου⁵³.

Στα βορειοανατολικά της εκκλησίας σε απόσταση 60 μέτρων βρίσκονται λιθόκτιστες στήλες που υποστήλωναν, προφανώς, κάποιο κτίσμα το οποίο δεν σώζεται⁵⁴.

Κατά μήκος της ακτής που βλέπει προς την Αμαλιάπολη υπάρχουν ερείπια κάποιου τοιχίου με πέτρες που συνδέονται με κονίαμα, δείγμα κάποιου προστατευτικού τείχους ενδεχομένως⁵⁵.

49. Γ. Τσολάκης, Η μυστηριώδης νησίδα Άγιος Νικόλαος της Αμαλιάπολης, ό.π., σ.163.

50. Γ. Τσολάκης, Η μυστηριώδης νησίδα Άγιος Νικόλαος της Αμαλιάπολης, ό.π., σ.153.

51. Γ. Τσολάκης, Η μυστηριώδης νησίδα Άγιος Νικόλαος της Αμαλιάπολης, ό.π., σ.164.

52. Γ. Τσολάκης, Η μυστηριώδης νησίδα Άγιος Νικόλαος της Αμαλιάπολης, ό.π., σ.164.

53. Γ. Τσολάκης, Η μυστηριώδης νησίδα Άγιος Νικόλαος της Αμαλιάπολης, ό.π., σ.146-147.

54. Γ. Τσολάκης, Η μυστηριώδης νησίδα Άγιος Νικόλαος της Αμαλιάπολης, ό.π., σ.149.

55. Γ. Τσολάκης, Η μυστηριώδης νησίδα Άγιος Νικόλαος της Αμαλιάπολης, ό.π., σ.151.

Ερείπια λιθόκτιστων κτισμάτων υπάρχουν σε όλη την περιοχή του νησιού, δείγμα του ότι κατοικήθηκε κατά τη διάρκεια των χρόνων⁵⁶. Τα οικοδομικά λείψανα πάνω στο νησί και η κεραμική που έχει βρεθεί, όπως και τα όστρακα που αντλήθηκαν από τον βυθό του και φέρουν κτενώδη διακόσμηση, χρονολογούνται από την εποχή των πρώιμων βυζαντινών χρόνων⁵⁷.

Το μικρό αυτό νησάκι ήταν μια άλλη Σπιναλόγκα, το μέρος όπου διέμεναν οι ναυτικοί, όταν επέστρεφαν άρρωστοι από τα ταξίδια τους έως του γιάνου, αλλιώς τους έθαβαν εκεί, με χώμα και αλμύρα. Μάλιστα λέγεται ότι μετέφεραν στο νησί για ενταφιασμό και ναυτικούς που πέθαιναν από λοιμώδη νοσήματα από το γειτονικό Τρίκερι και για τον λόγο αυτό χτίστηκε από τους ίδιους η εκκλησία του Αγίου Νικολάου, προκειμένου να τελείται η εξόδιος ακολουθία⁵⁸. Πράγματι, το νησάκι αυτό ονομαζόταν Άγιος Νικόλαος και αποτελούσε σταθμό απομόνωσης, το λεγόμενο λαζαρέτο ή καραντίνα, έναν χώρο δηλαδή υποβολής σε κάθαρση πλοίων, ταξιδιωτών και εμπορευμάτων, προκειμένου να παραμένουν εκεί, για κάποιο χρονικό διάστημα, με σκοπό να μην μεταδώσουν τη χολέρα, τη βουβωνική πανώλη, τον κίτρινο πυρετό, τον τύφο και την ευλογιά στους κατοίκους του χωριού⁵⁹.

Ο όρος «lazaret», κατά μία εκδοχή, έλκει το όνομά του από το μεσαιωνικό θρησκευτικό τάγμα «Hospitaliers de St. Lazare» που δημιουργήθηκε στην Ιερουσαλήμ το 1119 από τους σταυροφόρους και στη συνέχεια επεκτάθηκε στην Ευρώπη. Αντίθετα, ο όρος καραντίνα αποτελεί λέξη της ναυτικής διαλέκτου και προέρχεται ετυμολογικά από το ιταλικό quarantina, που σημαίνει περίπου σαράντα μέρες, τόσες όσες απαιτούνται να παραμείνει ο ασθενής απομονωμένος, προκειμένου να θεραπευθεί⁶⁰.

56. Γ. Τσολάκης, Η μυστηριώδης νησίδα Άγιος Νικόλαος της Αμαλιάπολης, ό.π., σ.152.

57. Η. Σπονδύλης, Υποβρύχια έρευνα Ι.ΕΝ.Α.Ε. στον Παγασητικό Κόλπο, ό.π., σ. 31-32.

58. Γ. Τσολάκης, Το Λοιμοκαθαρήριο Αμαλιάπολης, ό.π., σ.137.

59. Θεσσαλικό Ημερολόγιο, Τόμος 43^{ος}, 2003, Το Πήλιο, σ.84 σε THESSALIKO 43.qxd. Βλ. και Γ. Τσολάκη, Το Λοιμοκαθαρήριο Αμαλιάπολης, ό.π., σ.125.

60. Γ. Βλασσόπουλος, Το Λαζαρέττο της Ιθάκης στα 1844-1847 («Ναυτικά Καθήκεις»), Αθήνα 1994, σ. 3.

Ο καθορισμός 40 ημερών για τον αποκλεισμό δεν βασίζεται σε επιδημιολογικά ή ιατρικά κριτήρια, αλλά υιοθετήθηκε για θρησκευτικούς λόγους, καθώς τότες ήταν οι ημέρες που είχε απομονωθεί ο Μωυσής στο Όρος Σινά και ο Χριστός στην έρημο⁶¹. Κατ’ άλλη άποψη, ο όρος λαζαρέτο χρησιμοποιήθηκε για τα λοιμοκαθαρτήρια, διότι προστάτης των λοιμοκαθαρτηρίων είναι ο Άγιος Λάζαρος⁶².

Σε κάθε περίπτωση στο νησάκι αυτό φαίνεται ότι λειτούργησε λοιμοκαθαρτήριο⁶³. Μάλιστα, στο χωριό λειτούργουσε και υγειονομείο⁶⁴.

Ο θεσμός του λοιμοκαθαρτηρίου εισήχθη στην Ελλάδα μετά το 1833 και την έλευση του Καποδίστρια. Στο λοιμοκαθαρτήριο της Αμαλιάπολης εργάζονται ναυτικοί που γίνονται μόνιμοι δημόσιοι υπάλληλοι και μισθοδοτούνται από το Υπουργείο των Ναυτικών, οι οποίοι διέμεναν συνήθως εντός ή πλησίον της εγκατάστασης⁶⁵.

Το πλοίο αγκυροβολούσε προσωρινά στη θέση Καραντίνα, εκεί όπου σήμερα βρίσκεται ο ομώνυμος μόλος που προσαράζουν οι ψαρόβαρκες και τα πλοία, στη δυτική ακτή της παραλίας του χωριού, και μετά μεταφερόταν στον όρμο Λουτράκι μέχρι και την αναχώρησή του⁶⁶.

Το λοιμοκαθαρτήριο εικάζεται ότι βρισκόταν στα ανατολικά της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου σε μια έκταση περίπου δυόμισι στρεμμάτων με υψηλό μαντρότοιχο και δύο εισόδους, δυτικής και ανατολικής πλευράς⁶⁷. Κτισμένο από απλούς ακατέργαστους λίθους, αποτελούνταν από οκτώ δωμάτια, έκαστο εμβαδού 25 τ.μ.⁶⁸. Πίσω από την εκκλησία, σώζε-

61. Ι. Λασκαράτος/Σ. Μαρκέτος, Η εκκλησιαστική συμβολή στην περιστολή των επιδημιών στα Επτάνησα επί Ενετοκρατίας και Αγγλοκρατίας, *Materia Medica Graeca*, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1983, σ. 111.

62. Ι. Λασκαράτος, Πρόληψη της αρρώστιας και Κοινωνική Προστασία στα Επτάνησα της Αγγλοκρατίας (1815-1864), *Διδακτορική Διατριβή*, Αθήνα 1984, σ.110.

63. Ι. Ηλιάδη, Τεχνολογία χώρου και πληθυσμιακή διαχείριση Από το λοιμοκαθαρτήριο στο στρατόπεδο κράτησης μεταναστών, διπλωματική εργασία, Σχολή Αρχιτεκτόνων Ε.Μ.Π., 2015, σ. 21, 92.

64. Σ. Τσολάκης, *Ιστορικά της παλαιάς και νέας Μιτζέλας*, ό.π., σ. 15.

65. Γ. Τσολάκης, Το Λοιμοκαθαρτήριο Αμαλιάπολης, ό.π., σ.126-127.

66. Γ. Τσολάκης, Το Λοιμοκαθαρτήριο Αμαλιάπολης, ό.π., σ.127.

67. Γ. Τσολάκης, Το Λοιμοκαθαρτήριο Αμαλιάπολης, ό.π., σ.132-133.

68. Γ. Τσολάκης, Το Λοιμοκαθαρτήριο Αμαλιάπολης, ό.π., σ.134.

ται ένα διώροφο κτίσμα, το οποίο χρησίμευε για τη στέγαση του φύλακα ή του γιατρού του λοιμοκαθαρητηρίου και είναι γνωστό στους ντόπιους ως Πύργος λόγω της θέσης και του όγκου του⁶⁹.

Δυτικά του λοιμοκαθαρητηρίου έχουν παραμείνει 9 πέτρινες στήλες, όπως προαναφέρθηκε, οι οποίες ίσως στέγαζαν κάποιον υπαίθριο χώρο ως υπόστεγο για να κάθονται στη δροσιά οι απομονωμένοι ή λειτουργούσε ως χώρος επισκεπτηρίου και εναπόθεσης εμπορευμάτων⁷⁰.

Το νησάκι αυτό έχει κηρυχθεί αρχαιολογικός χώρος λόγω του ναού του Αγίου Νικολάου μαζί με τα ερείπια μονής και των λοιπών ευρημάτων του, που καλύπτουν μια μακρά ιστορική περίοδο από τα πρώιμα παλαιοχριστιανικά χρόνια έως τις αρχές του 19ου αιώνα⁷¹.

Ένα ακόμη παράδοξο αγγίζει την εν λόγω νησίδα. Πάνω της έχει ανεγερθεί ο ναός του Αγίου Νικολάου, όμως, πολιούχος του μικρού αυτού νησιού φέρεται να είναι η Αγία Μαρίνα που γιορτάζει στις 17 του Ιούλη. Οι ντόπιοι λένε ότι επιλέχθηκε ως πολιούχος η Αγία Μαρίνα για να γιορτάζουν και να πανηγυρίζουν το καλοκαίρι. Αξιοσημείωτο είναι ότι μια επάργυρη εικόνα που βρίσκεται στο παρεκκλήσι συναπεικονίζει τον Άγιο Νικόλαο και την Αγία Μαρίνα. Υπάρχει άλλη τέτοια εικόνα στην ελληνορθόδοξη παράδοση στην οποία να αγιογραφούνται μαζί δύο άγιοι;

Το σπουδαιότερο όμως είναι ο βυθός γύρω από το νησάκι αυτό. Τι κρύβεται μέσα στον βυθό του; Ένα ναυάγιο; Μια ενάλια μαγεία;

Πράγματι, ένα βυζαντινό εμπορικό πλοίο, φορτωμένο με πλίνθους και αμφορείς, ναυάγησε στον Παγασητικό κόλπο, περί τον 11^ο – 13^ο αιώνα. Το φορτίο του σχηματίζει στον βυθό της νήσου Άγιος Νικόλαος ένα σωρό θραυσμένων κεραμικών, σε έκταση 12x8 μέτρων. Εγκαινιάστηκε, δε, εκεί, και επισκέψιμος ενάλιος αρχαιολογικός χώρος⁷².

Όπως καταγράφηκε, ο βυθός αυτός βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο

69. Γ. Τσολάκης, Το Λοιμοκαθαρητήριο Αμαλιάπολης, ό.π., σ.135-136.

70. Γ. Τσολάκης, Το Λοιμοκαθαρητήριο Αμαλιάπολης, ό.π., σ.137, 139.

71. ΔΙΑΡΚΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΗΡΥΓΜΕΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

72. Βλ. ΤΟ BLUEMED ΣΤΗΝ ΑΛΟΝΝΗΣΟ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΔΥΤΙΚΟ ΠΑΓΑΣΗΤΙΚΟ, ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΑΛΟΝΝΗΣΟΣ ΑΜΑΛΙΑΠΟΛΗ 6-7/4/2019 27-28/9/2019 ΗΜΕΡΙΔΩΝ, Λάρισα 2020, σε 10_Praktika_Bluemed_2020-compressed.pdf

του νησιού, όπου έως τα -2,5 μ. σχηματίζεται από βραχώδες μητρικό πέτρωμα και μετά καλύπτεται με άμμο, ενώ από τα -3,5 έως τα -9 μέτρα υπάρχει ένας σωρός θραυσμένων κεραμικών σε έκταση περίπου 8 x 12 μέτρα. Μεταξύ των θραυσμάτων ανευρίσκονται βυζαντινοί εμπορικοί αμφορείς δύο τύπων · ο πρώτος με ατρακτοειδές σώμα και υπερυψωμένες λαβές και ο δεύτερος με σφαιρικό σώμα και σχεδόν ανύπαρκτο λαιμό. Το αξιοπαρατήρητο είναι ότι οι δύο αυτοί τύποι αμφορέων δεν θα έπρεπε να συνυπάρχουν, αφού εντάσσονται σε δύο διαφορετικές χρονολογικές περιόδους, βρίσκονται, όμως, στο ίδιο ναυάγιο⁷³. Επίσης, βρέθηκαν τρεις διαφορετικές κατηγορίες πύθων με πέντε τουλάχιστον παραλλαγές, που δύνανται να χρονολογηθούν μεταξύ του 8^{ου} και 9^{ου} αιώνα μ.Χ., ενώ οι αμφορείς τον 11^ο αιώνα μ.Χ.⁷⁴.

Στον βυθό δεν βρέθηκαν πολλά αγγεία, ενώ τα περισσότερα είναι θραυσμένα και ογκώδη. Η εξήγηση για αυτό δόθηκε από τους κατοίκους. Τη δεκαετία του 1960, για την τόνωση του τουρισμού, άρχισε να φημολογείται για την έλξη τουριστών, ότι στην περιοχή μπορούν οι τουρίστες, φεύγοντας, να πάρουν ως σουβενίρ και από ένα αγγείο από τον βυθό της θάλασσας...⁷⁵.

Η Αμαλιάπολη επιλέχθηκε ως πιλοτική περιοχή του ευρωπαϊκού προγράμματος BLUEMED στην Ελλάδα και δημιουργήθηκε Κέντρο Ευαισθητοποίησης και Ενημέρωσης Κοινού των Υποβρύχιων Μουσείων Επισκέψιμων Ενάλιων Αρχαιολογικών Χώρων, στο οποίο διατίθενται ψηφιακές εφαρμογές εικονικής πραγματικότητας και «στεγνής κατάδυσης», με διαδραστικές πλατφόρμες τρισδιάστατης απεικόνισης και δυνατότητα εικονικής κατάδυσης.

Μια βυθισμένη πολιτεία στέκεται, λοιπόν, στον βυθό της νήσου και περιμένει τους επισκέπτες της. Ο καταδυτικός τουρισμός και η ενάλια πολιτιστική κληρονομιά θα πρέπει να γνωρίσουν μεγάλη ανάπτυξη στην περιοχή.

73. Η. Σπονδύλης, Υποβρύχια έρευνα Ι.Ε.Ν.Α.Ε. στον Παγασητικό Κόλπο, Ερευνητική περίοδος 2005, ό.π., σ.32.

74. Η. Σπονδύλης, Παγασητικός: Ανασκόπηση υποβρυχίων ερευνών (2000-2013), ΕΝΑΛΙΑ, Τόμος ΧΙΙ/2017, σ.19.

75. Η. Σπονδύλης, Υποβρύχια έρευνα Ι.Ε.Ν.Α.Ε. στον Παγασητικό Κόλπο, Ερευνητική περίοδος 2005, ό.π., σ.33.

Η Αμαλιάπολη είναι ένας μαγικός τόπος. Ένα μωσαϊκό, ένα παλίμψηστο με επιστρώσεις ιστορικών στιγμών, αντιφάσεων, αλλαγών, μεταβολών, θάλασσας, ήλιου και αλμύρας που σου αποκαλύπτει μ' έναν μαγικό τρόπο, ίσως και επώδυνο, την αλήθεια. Δεν βλέπεις, όμως, ποτέ τη δύση του ηλίου από την προκυμαία της. Μόνον την Ανατολή. Και αυτό είναι το τελικό μήνυμά της. Για αυτό και ο Σιλβέστρος κατέφτασε εκεί με το πράσινο φιατάκι του⁷⁶.

76. Βλ. το λογοτεχνικό βιβλίο Ο Σιλβέστρος του Χριστόφορου Μηλιώνη από τις Εκδόσεις Κέδρος, 1987 και τη μελέτη του Γ. Ποιμενίδη, Κοιτώντας (σ)την Αμαλιάπολη: η αστική εμπειρία στον Σιλβέστρο του Χριστόφορου Μηλιώνη σε www.academia.edu.gr